

Frivilliga kontrollprogrammet av bovin tuberkulos hos alpacka 2024

Bakgrund

År 2015 startade det frivilliga kontrollprogrammet för alpackor i Sverige för att kontrollera och övervaka förekomsten av tuberkulos. Tuberkulos hos alpackor orsakas av bakterier som tillhör släktet mykobakterier och där främst *Mycobacterium bovis*, nötkreaturens mykobakterie, förknippas med tuberkulos hos alpacka. Djuren infekteras efter direktkontakt med smittade djur eller genom förorening från smittade djur, tex i smittade beteshagar. Sjukdomen har ofta ett långsamt utvecklingsförlopp, från några månader upp till flera år och hos alpackor ses symptom så som dålig aptit och viktnedgång samt förstörade lymfknutor. Eftersom smittan ofta sätter sig i lungorna kan drabbade djur utveckla kronisk hosta. Även tarmen kan bli angripen med symptom som diarré. Tuberkulos svarar inte på en vanlig antibiotikabehandling, vilket kan vara en viktig observation för att misstänka tuberkulos.

Tuberkulos drabbar inte bara alpackor utan kan spridas till flera andra däggdjur såsom nötkreatur, får, hästar och även till människa. Under mitten av 1900-talet genomfördes ett mycket omfattande saneringsarbete i den svenska nötkreaturspopulationen, vilket ledde till att sjukdomen utrotades i Sverige. Intresset för att hålla alpacka har ökat de senaste decennierna och avelsdjur importeras för att bredda avelsbasen i Sverige, ibland från länder där tuberkulos förekommer hos alpacka. Det är därför viktigt att programmet får en bred spridning med regelbunden provtagning, och att importerade djur kontrolleras så att sjukdomen inte återintroduceras i Sverige.

I besättningar anslutna till kontrollprogrammet provtas alla alpackor över ett års ålder, först två gånger med två års intervall och sedan vart femte år för att kontrollera förekomst av *Mycobacterium bovis*. Anslutna besättningar får bara ta in djur från besättningar som deltar i programmet. Djuren testas med avseende på antikroppar i blodet. Efter negativ provtagning tilldelas A-status. Om något eller några djur testas positivt tilldelas B-status och djuren testas om inom 90 dagar. Om djuren på nytt testas positivt tilldelas C-status och Jordbruksverket tar över utredningen i enlighet med epizootilagstiftningen.

Sedan april 2021 ställer EU krav på kontroll av tuberkulos i kamelbesättningar för att dessa djur ska tillåtas förflyttas mellan medlemsstater (delegerad förordning 2020/688). Efter samråd mellan Gård & Djurhälsan och myndigheter beslutade Jordbruksverket (Dnr 6.6.18-220894/2021) att besättningar som inom programmet genomfört två besättningstester kan anses leva upp till EU:s handelskrav, om de efterföljande även uppfyller övriga krav i förordningen.

Resultat

Ett förslag till uppdatering av programmets plan och riktlinjer för ytterligare anpassning till det nya europeiska regelverket antogs av Jordbruksverket under 2023 och programmet har på olika sätt fortsatt att informerat om innebörden av detta. Uppdateringen innebär bl.a. krav på

2025-02-20

Sidan 2 av 2

registrering av anläggningar som håller kameldjur samt krav på obduktion av självdöda eller avlivade djur äldre än nio månader. De europeiska reglerna innebär även att alpackor ska vara individuellt märkta med en godkänd metod. Med dessa åtgärder underlättas en smittspårning vid allvarlig sjukdom, däribland tuberkulos.

Vid årsskiftet 2024/2025 var 90 besättningar med cirka 1 304 djur anslutna till programmet. Genom de nya reglerna med obligatorisk registrering hos Jordbruksverket av samtliga anläggningar som håller alpackor kan en bättre beräkning av antalet anläggningar i landet göras. Vid årsskiftet 2024/2025 var 297 anläggningar registrerade och angav att man avser att hålla 3 187 alpackor. Analys av andelen programanslutna som är registrerade visar att 31 % av de registrerade anläggningarna och 41 % av djuren som hålls i dessa är anslutna till programmet. Under 2024 har 249 prover analyserats och samtliga har varit negativa. Inget djur har på annat sätt diagnosticerats med tuberkulos.

Den analys av programmet som gjorts av SVA visar att sannolikheten för att de provtagna djuren inte hade bovin tuberkulos i slutet av 2022 var 75 %. Med en ökning av andelen djur som provtas årligen kan denna sannolikhet ökas och på längre sikt möjliggöra en friförklaring av den svenska alpackapopulationen

Inom ramen för programmet har information givits till hållare av alpacka vid möten, i sociala medier och till intresseföreningar. De anläggningar som finns registrerade hos Jordbruksverket har kontaktats direkt med information om programmet. Detta med målet att öka anslutningsgraden till programmet. Under 2024 har programmets register över anslutna anläggningar digitaliserats, vilket väsentligt har underlättat både hantering av information samt kontakter till anslutna anläggningar. Under 2025 fortsätter detta arbete för att förenkla kommunikationen.

Diskussion

För att kunna utgöra en ändamålsenlig kontroll behöver anslutningsgraden till programmet vara god. Från 2021 är det krav på att samtliga anläggningar med alpackor ska registreras hos Jordbruksverket samt att alla alpackor ska märkas. Utifrån dessa data kan smittspårning i händelse av allvarlig sjukdom hos alpacka, såsom tuberkulos, väsentligt underlättas. Genom att få klarhet i antal besättningar och deras storlek samt geografiska belägenhet kan en bättre bild av anslutningsgraden till programmet erhållas. Registret ger möjlighet till direkt kommunikation med anläggningar som ännu ej är anslutna samt att uppmana icke registrerade att snarast göra detta.

Övervakningen av tuberkulos hos svenska alpackor är mycket viktig för att i ett tidigt skede kunna upptäcka en eventuell smitta och förhindra vidare spridning. Sjukdomen är svår att upptäcka genom sitt långsamma förlopp och diffusa symptombild, vilket gör att ett infekterat djur skulle kunna sprida smittan vidare till såväl andra djur som i värsta fall människor. Ett utbrott av bovin tuberkulos i Sverige innebär förutom djurlidande även stora ekonomiska förluster såväl för individuell djurägare som för staten, varför det är viktigt att fortsatt kontrollera sjukdomen i Sverige.